

Rezistența anticomunistă Munții Apuseni

„Istoria va reține numai jertfa lor în slujba neamului, nu și oportunismul celor care au dezertat de la această datorie.”

Nicolae Mărgineanu, *Mărturii asupra unui veac zbuciumat*,
Editura Fundația Culturală Română, Cluj-Napoca, 2002, p. 13)

Documentarea și cercetarea în arhiva CNSAS realizată de:
Cristina Anisescu și Liviu Pleșa
Direcția Cercetare, Expoziții, Publicații

Nicolae Dabija și frații Traian și Alexandru Macavei au hotărât să se retragă în Munții Apuseni și să formeze un grup de rezistență în această zonă, cu ajutorul căruia să treacă la „acțiuni armate” de împotrivire față de noul regim (primăvara anului 1948). În munți au găsit mai multe organizații de rezistență deja formate, de exemplu cele conduse de Alexandru Maxim, Ștefan Popa și Leon Șuşman, încercând să își unească forțele în această luptă.

La 22 decembrie 1948 are loc atacul asupra Percepției din Teiuș.
În februarie 1949, grupurile de luptători se instalează în Muntele Mare
Maiorul Dabija a întocmit Proclamația Frontului Apărării Naționale pentru:

„... Libertatea și independența Patriei.
Libertatea și respectarea tuturor drepturilor omului
Libertatea cultului
Libertatea gândului, scrisului și cuvântului
Libertatea și respectarea muncii
Libertatea inițiativei și proprietății individuale...”

În primăvara anului 1949, Nicolae Dabija a fost rănit și capturat de organele de Securitate, ulterior anchetat și torturat de lt. col. Gheorghe Crăciun. A fost **condamnat la moarte și executat** în dimineața zilei de 28 octombrie 1949, împreună cu alți 6 membri ai grupului de rezistență anticomunistă (**Ion Scridon, Traian Mihălțan, Titus Onea, Gheorghe Oprîță, Silvestru Bolfea, Augustin Rațiu**) și apoi aruncați într-o groapă comună, în cimitirul reformatoarelor din Sibiu.

În vara anului 1949, **cei doi frați Macavei** au luat contact cu Liga Ardeleană a Moșilor. La 30 iulie 1949 aceștia au fost încercuiți de Securitate într-o șură de la marginea com. Mușca. Preveniți de gazdă, frații Macavei au reușit să scape, dar au fost grav răniți. Pentru a nu fi arestat, **Alexandru Macavei s-a sinucis, iar Traian s-a refugiat la o persoană de sprijin, care l-a ascuns până ce s-a vindecat. La 20 septembrie 1949, Traian Macavei a plecat spre Arad, cu intenția de a trece în Iugoslavia, însă a fost arestat în împrejurări încă neelucidate în totalitate.**

Alexandru Maxim a depus o activitate intensă, formând grupuri de rezistență în toate comunele de pe Valea Gălzii (Galda de Jos, Mesentea, Benic, Galda de Sus, Poiana Gălzii, Cetea, Întregalde și Mogoș) și Valea Mureșului (Teiuș, Mihălț, Oiejdea, Obreja, Leorinț, Băgău, Sântimbru).

Printre liderii din aceste comune amintim: în Mogoș – Marian Simion și Nicolae Bogdan, în Întregalde – Mihai Florinc și Sabin Vandor, în Galda de Sus – Petru Micu și Zaharia Nistor, în Benic – Aron Laslo și Petre Pascu, în Galda de Jos – Florian Picoș și Vasile Crișan, în Oiejdea – Vasile Fleșeriu, în Sântimbru – Partenie Fleșeriu, în Mihălț – Simion Hațegan și Ioan Bedeleanu, în Obreja – Petru Mărgineanu și Gheorghe Hațegan, în Ciunga – preotul greco-catolic Virgil Nicoară, în Cetea – Sabin Crișan, în Băgău – Vasile Voicu.

Ștefan Popa („Nuțu”) era fiul preotului ortodox din com. Decea, jud. Alba.

Grupul era cantonat pe Muntele Capra, dar Ștefan Popa își crease rețele de susținere în mai multe comune din zonă (Teiuș, Tibru, Cetea, Mesentea, Gârbova de Jos, Cacova, Ciugudu de Sus, Băgău, Beldiu, Racheș, Ciumbrud).

Ștefan Popa, Cornel Pascu și Nicolae Moldovan au fost uciși de Securitate.

Au fost condamnate peste 300 de persoane (în mare majoritate țărani) pentru legăturile avute cu grupurile de rezistență din zonă. Toate aceste procese s-au desfășurat în perioada octombrie 1949 - februarie 1950, organizarea lor fiind amânată de mai multe ori, până în momentul în care anchetatorii au reușit să adune „probe” care să le garanteze aplicarea unor pedepse cât mai aspre.

**Desen al luptei de la Muntele Mare
ACNSAS, fond Penal, dosar nr. 141, vol. 22, f. 182**

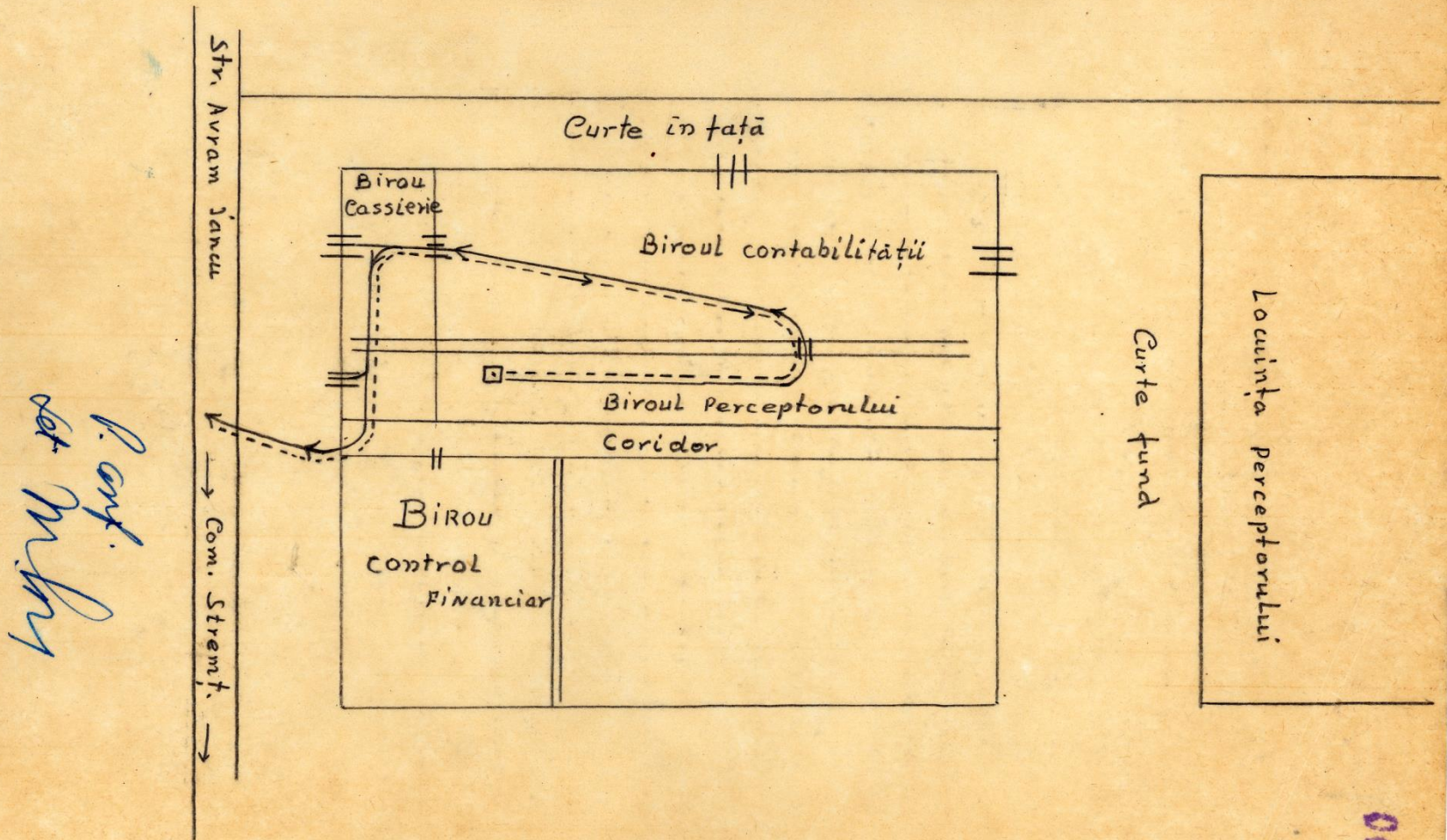

Lupta cu bandiți din Muntele Mare.

**Desen al luptei de la Muntele Mare
ACNSAS, fond Penal, dosar nr. 141, vol. 22, f. 182**

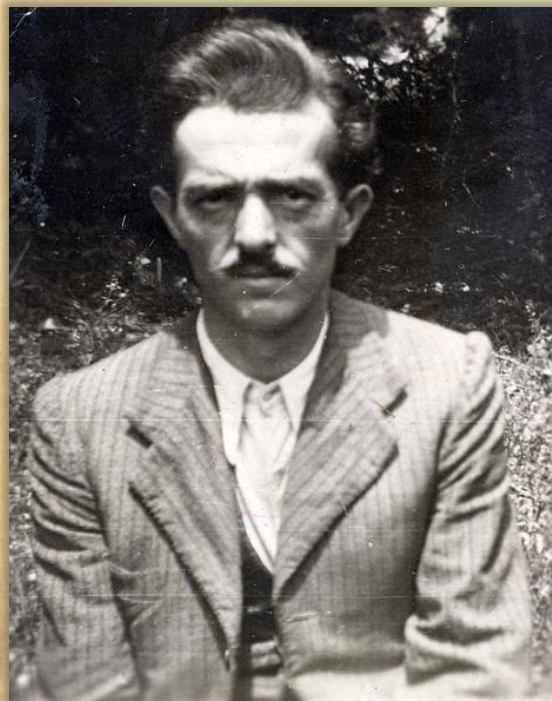
Reconstituire - schema de atac de la Percepția din Teius, 22 decembrie 1948
 ACNSAS, fond Penal, dosar nr. 761, vol. 2, f. 204

**Resturile unei cabane distruse după luptele de pe Muntele Mare
ACNSAS, fond Penal, dosar nr. 141, vol. 22, f. 181**

Alexandru Macavei
ACNSAS, fond Penal, dosar nr. 141 vol. 24, f. 447

Alexandru Macavei s-a sinucis pentru a nu fi arestat
ACNSAS, fond Penal, dosar nr. 141, vol. 24, f. 447

Șura lui David Sofia din com. Mușca
ACNSAS, fond Penal, dosar nr. 141, vol. 24, f. 445

46

N: 6

S I T U A T I E

Privește situația bandei "DABIJA" ce
a activat pe raza raionului Alba.

- 0). DABIJA NICOLAE fost șef de bandă, ^{cadru al lui Munte} decedat în luptă cu organele de securitate.
- 1). BULGAREA IOSIF născut la 4 mai 1900 fiul lui Nicolae și Veronica, domiciliu Benic-Galda de Sus fost șef de cuib legionar, fost condamnat un an închisoare corecționară, a făcut parte din banda Dabijsa. Este încadrat informativ cu agenții: "CINDEA NICOLAE" și "DAN IOAN".
- 2). DARAMUS VASILE născut la 25 ianuarie 1906 în Benic, neîncadrat politic, fost condamnat 2 ani închisoare corecționară, a făcut parte din banda Dabijsa. Este încadrat cu agenții: "STOICA AMOS" și "BUCUR VASILE".
- 3). DOIA SABIN născut la 20 aprilie 1913 în Benic-Galda de Sus, fiul lui Ioan și Veronica, neîncadrat politic, a fost condamnat la 2 ani închisoare corecționară, a făcut parte din banda Dabijsa. Este încadrat informativ cu agenții: "FRATILA NICOLAE" și "CINDEA NICOLAE".
- 4). DOIA SIMION născut la 7 iunie 1911, fiul lui Nicolae și Raveca, neîncadrat politic, domiciliul Benic -Galda de Sus, a fost condamnat la 2 ani închisoare, a făcut parte din banda Dabijsa. Este încadrat cu agenții: "FRATILA NICOLAE" și "DAN IOAN".
- 5). BUCA ANGHIEL născut la 15 decembrie 1890, fiul lui Partenie și Veronica, domiciliu în Benic, este neîncadrat politic, a fost condamnat la 2 ani închisoare, a făcut parte din banda Dabijsa. Este încadrat politic cu agenții: "HATEGAN" și "BUCUR VASILE".
- 6). FUGA DUMITRU născut la 15 martie 1925 în Benic, fiul lui Silvestru și Maria, neîncadrat politic, a făcut parte din banda Dabijsa. A fost condamnat 5 ani, încadrat informativ cu agenții: "FRATILA NICOLAE".

48

- 7). FRINCU VASILE născut la 25 decembrie 1894 în Benic, fiul lui Nicolae și Dochia, fost membru P.N.T. fost condamnat 3 ani închisoare a făcut parte din banda Dabijsa. Este încadrat inf. cu "BUCUR VASILE" și "HATEGAN Ioan".
- 8). GOIA AUGUSTIN născut la 15 august 1900, fiul lui Florea și Raveca, domiciliul Benic, fost membru P.N.T. fost condamnat un an închisoare, a făcut parte din banda Dabijsa. Encadrat inf. cu agenții "FRATILA N2" și "CINDEA NICOLAE".
- 9). LASLO ARON născut la 14 ianuarie 1908, fiul lui Ioan și Ludovica, domiciliul Benic, fost membru P.N.T., fost condamnat 5 ani închisoare, a făcut parte din banda Dabijsa. Este încadrat informativ cu agenții "BUCUR AUREL" și "HATEGAN IOAN".
- 10). LUPSAN SIMION născut 15 mai 1896, fiul lui Stefan și Florica, domiciliul Benic Galda de Sus, fost membru P.N.T., fost condamnat un an închisoare, a făcut parte din banda Dabijsa. Este încadrat informativ cu agenții: "CINDEA NICOLAE" și "FRATILA NICOLAE".
- 11). LUPSAN STEFAN născut la 23 sept. 1896, fiul lui Stefan și Florica, domiciliul Benic Galda de Sus, neîncadrat politic, fost condamnat un an închisoare, a făcut parte din banda Dabijsa. Este încadrat informativ cu agenții: "DAN IOAN" și "CINDEA NICOLAE".
- 12). MAN GANDIN născut la 1 august 1889, fiul lui Vian și Maria, domiciliul Benic, fost membru P.N.T. fost condamnat la 1 an închisoare, a făcut parte din banda Dabijsa. Este încadrat informativ cu agenții: "FRATILA NICOLAE" și "HATEGAN NICOLAE".
- 13). MAN STEFAN născut la 26 dec. 1916, fiul lui Simion și Saveta, domiciliu Benic Galda de Sus, neîncadrat politic, fost condamnat 2 ani închisoare, a făcut parte din banda Dabijsa. Este încadrat informativ cu agenții: "HATEGAN IOAN" și "STOICA AMOS".
- 14). NISTOR IZIDOR născut la 17 aprilie 1921, fiul lui Alexandru și Saveta, domiciliul Benic-Galda de Sus, neîncadrat politic, fost condamnat 2 ani închisoare, a făcut parte din banda Dabijsa. Este încadrat inf. cu agenții "DAN IOAN" și "FRATILA NICOLAE".
- 15). PREJA DOMINIC născut la 14 aprilie 1922, fiul lui Zaharie și Ludovica, domiciliul Benic, neîncadrat politic, fost condamnat 2 ani închisoare a făcut parte din banda Dabijsa. Este încadrat inf. cu ag. "HATEGAN IOAN" și "STOICA AMOS".

Grupul luptătorilor din munți:

Leon Șuşman

Vasile Crișan

Simion Roșă

Grigore Jaflea

Grupul Leon Șuşman s-a retras în vârful Apusenilor, fiind sprijinit de comunitățile din localitățile Poșaga de Jos, Poșaga de Sus și Segagea.

ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 41, vol. 2, f. 13
Drumul spre casa lui Vasile Crișan

ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 41, vol. 2, f. 14
Casa lui Vasile Crișan

UȘA DELA CASA NUMITULUI CRISAN VASILE,
PARTEA INTERIOARA
GAURILE INCERCUIE REPREZINTA CARTUSELE
TRASE DE BANDITI DIN INTERIORUL CASEI

ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 41,
vol. 2, f. 2

BANDA SUSHAN LEON DUPA CAPTURARE
IMPREUNA CU GARDA

1. SUSHAN LEON
2. SUSHAN GHEORGHE
3. ROSA SIMION
4. CRISAN VASILE (GARDA)

ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 41, vol. 3, f. 5
Șuşman Gheorghe în fața casei lui Vasile Crișan –
reconstituire

ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 41, vol. 3, f. 6 –
Armele grupului Leon Șuşman

8

Reprezintă armamentul și munițiile găsite lângă cadavrul teroristului
lui BOBOAIE IOAN zis Forgău., asasinat de Bicuț Andrei și Boboiaia Spi-
ridon în anul 1954.

ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 41, vol. 3, f. 8

**ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 41, vol. 3, f. 12
Bordeiul de la Pârâul Haiducului**

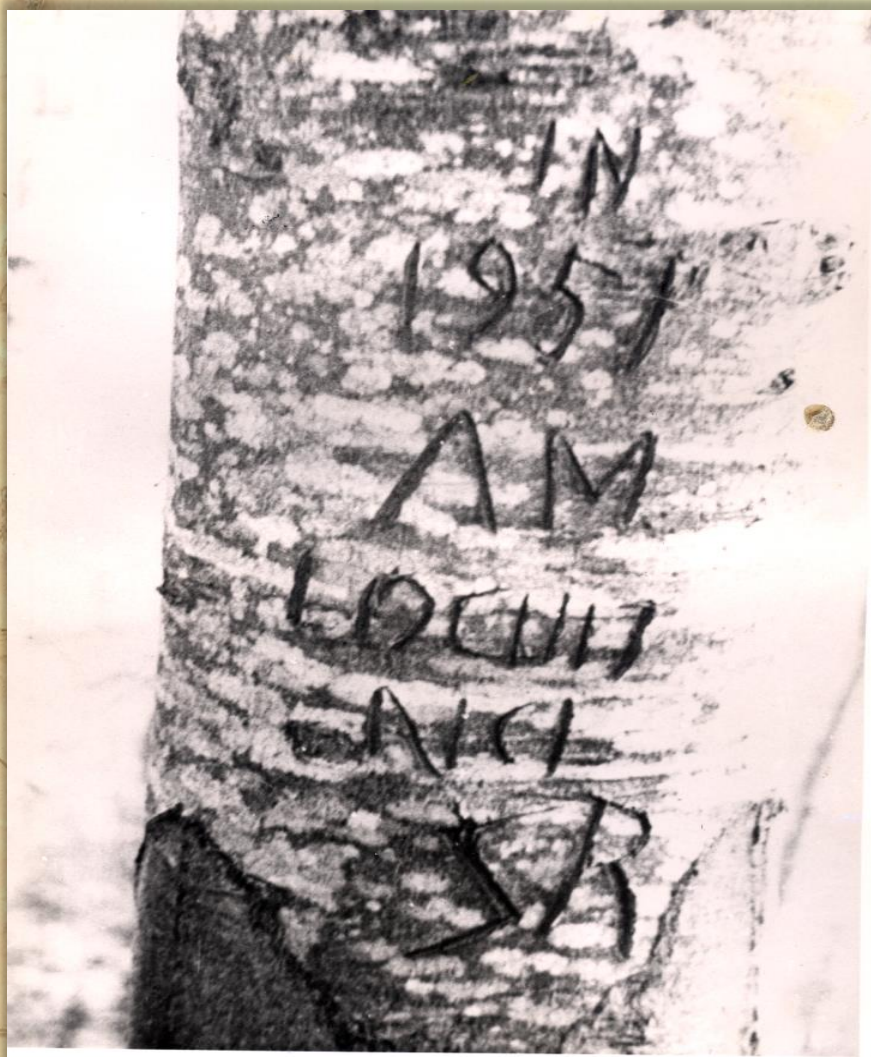

**ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 41, vol. 3, f. 14
Gheorghe Șuşman ieşind din bordeiul de la Dealu Burzu**

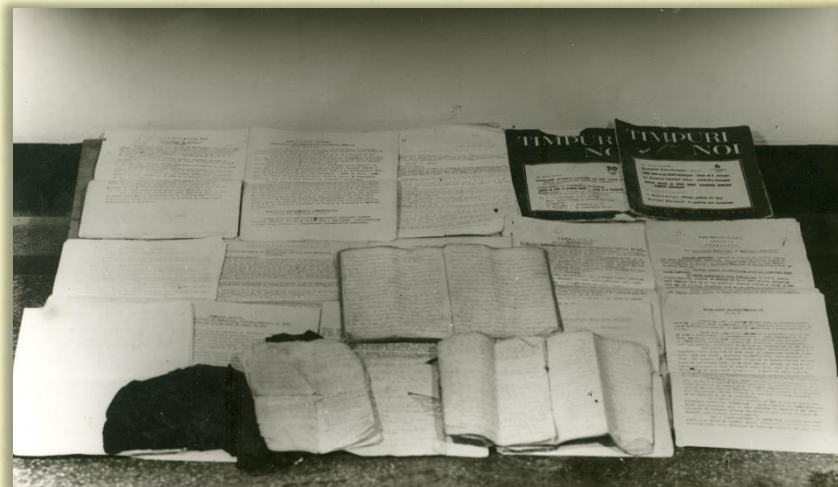

**ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 41, vol. 3, f. 12
Gheorghe Șuşman în bordeiul de la Dosu Pietrii**

ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 41, vol.3, f. 18
Însemnări făcute de Rosa Simion la locul Pârâul Putred,
pentru a indica drumul spre bordeiul grupului

ACNSAS, fond Documentar, dosar nr. 41, vol. 3, f. 22
Materiale ascunse de Leon Șuşman în copacul de la locul Prag

Arme, radio, mașină de scris și alte obiecte găsite pe Muntele Mare
ACNSAS, fond Penal, dosar nr. 761, vol. 2, f. 208

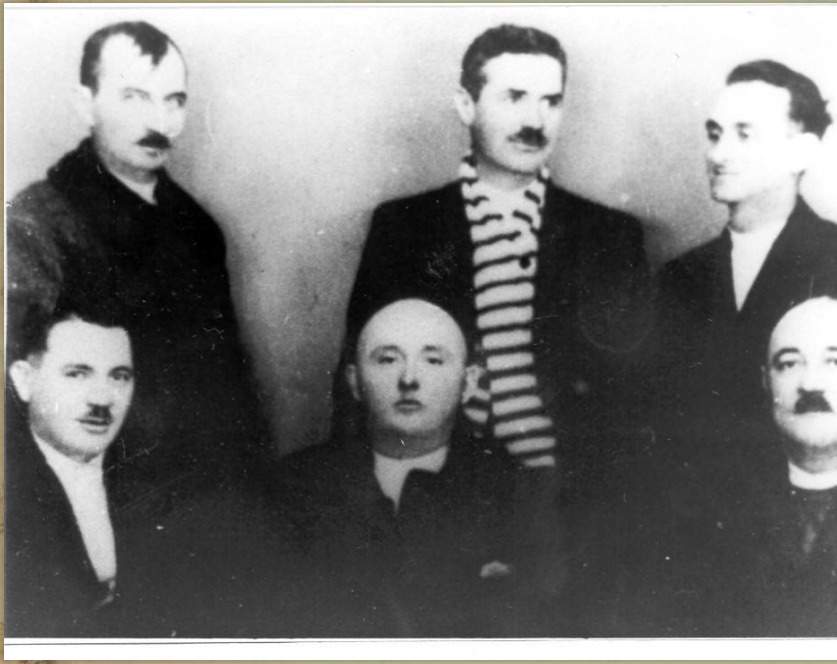

Din documentele rezistenței anticomuniste :
Petru Mărgineanu, fratele profesorului
Nicolae Mărgineanu, ucis de Securitate

Dacă astăzi românii au șansa de a trăi o viață demnă, se datorează lor, celor care, acum 50 de ani, au încercat să se opună „răului” instalat printr-o ideologie dictatorială și străină – comunismul. Iar cei care nu mai sunt printre noi, dispăruții fără urme, așa cum este Petru Mărgineanu, ne vorbesc încă și ne îndrumă, imperceptibil, să le continuăm trecerea pământească în spiritul adevărului și dreptății.

Petru Mărgineanu
A fost timp de 14 ani primarul liberal al
comunei Obreja, Alba (1931-1945)

Petru Mărgineanu alături de alți primari din județul Alba, 3 dintre ei au fost ulterior arestați și condamnați

Petru Mărgineanu a fost acuzat și condamnat de instanțele comuniste pentru că:

- era „înfocat membru brătienist, pentru care partid a luptat mult pe timpuri și în timpul campaniei electorale din 1946... Reacționarul Mărgineanu Petru din Obreja se face vinovat pentru atitudine antidemocratică, simpatizând încă org. brătieniste din care face parte”;
- răspândea zvonuri „diversioniste” sau care „împiedica” reprezentanții PMR să-și desăvârșească acțiunile lor de influență și control asupra satelor;
- „a agitat populația contra acestor organizații, din care cauză au fost împiedicați de a-și dezvolta programul avut în atari condițiuni”.

Organizația din care făcea parte Petru Mărgineanu fusese înființată de Alexandru Maxim, în legături strânse cu Radu Ionescu, fost membru al Tineretului Universitar Național Țărănesc și cu Nicolae Dabija.

După executarea lui Dabija, s-au întărit legăturile cu Ștefan Popa.

Pe 16 martie 1949 au fost arestați 21 de țărani din județul Alba:

**Petru Mărgineanu (plugar, 46 ani, din Obreja),
Virgil Cerghidean (plugar, 31 ani, din Mihalt),
Gheorghe Hațeganu (ajustor mecanic, 25 ani, din Mihalt),
Traian Câmpeanu (morar, 26 ani, din Teiuș),
Dumitru Avrămuț (plugar, 41 ani, din Întregalde),
Rozalia Constantina Ciora (35 ani, din Obreja),
Victor Lazăr (37 ani, preot din Benic),
Eugen Mărgineanu (student la Medicină, 23 ani, din Obreja),
fiul lui Petru Mărgineanu,
Victor Gherman (49 ani, din Mihalt),
Petre Micu (43 ani, din Galda de Sus),
Ioan Toporeț (45 de ani, din Obreja),
Iacob Albu (55 ani, din Geoagiul de Sus),
Gheorghe Repede (50 de ani, din Geoagiul de Sus),
Emil Moraru (plugar, de 38 ani, din Beni),
Ștefan Man (plugar, 32 ani, din Benic),
Vasile Voicu (perceptor, 36 ani, din Băgău),
Dumitru Radu (plugar, 25 ani, din Rădești),
Simion Totoianu (45 ani, plugar, din Obreja),
Candin Man (60 de ani, din Galda de Sus),
Sebastian Lupea (64 de ani, plugar din Obreja),
Basil Marian (44 ani, plugar, din Meșcreac).**

**1949 octombrie 19. Extras din Sentința Nr. 848 a Tribunalului Militar Sibiu
cu privire la condamnarea lui **Petru Mărgineanu****

„Tribunalul
În numele legii
Hotărăște:

Cu majoritate de voturi și cu aplicarea de circumstanțe atenuante, condamnă pe învinuiții:

1. Mărgineanu Petru, plugar, din comuna Obreja, jud. Alba, la 20 (douăzeci) de ani muncă silnică și confiscarea averii, pentru crima de uneltire contra ordinii sociale și împotriva securității poporului pe baza art. 209 pct. III CP comb. cu art. 1 lit. e din Legea 16/949, cu aplicarea art. 157 CP și a Decretului Nr. 212/948;

Fără acordare de circumstanțe atenuante și prin schimbare de calificare din delictul de deținere de armament p.p. de art. 32, 33 și 35 lit a din Legea Nr. 190/947 în delictul de înlesnirea infracțiunilor contra liniști publice p.p. de art. 335 CP la 5 (cinci) ani închisoare corecțională aplicând art. 335 CP și 20000 lei (douăzeci mii) amendă corecțională.

În baza art. 101 CP va executa pedeapsa cea mai gravă adică pedeapsa de 20 (douăzeci) de ani muncă silnică...”

ACNSAS, fond Penal, dosar 604, vol. 5, ff. 74-82

33 280

FIȘA PERSONALĂ

Comunită de Direcția, Serv. Județean Regională de Securitate Sibiu

Numele și prenumele: *Mărgineanu Petru*

Prețoria: *Sibiu*

Nume fals: _____

Emnătura infractorului: *Mărgineanu Petru*

Felul infracțiunii: _____

Ocupațiunea: *Agricultor*

Origina socială: *Agricultor - chiburi.*

Apartenența politică: *liberal - Brătăsist*

Avere: *4 puzări - orabil și finat*

Vârsta: *46 ani*

Anul nașterii, comuna, județul, țara: *1903, Com. Albeștea, jud. Alba - România*

Ultimul domiciliu: comuna, județul, țara: *Com. Albeștea - jud. Alba - R.P.R.*

Domicilii anterioare: *Nu are*

Naționalitatea: *Română*

Cetățenia: *Română*

Religiunea: *Greco-catolic, trecut la ort.*

Starea civilă	EXPUNEREA REZUMATIVĂ A INFRACTIUNII
<i>Căsătorit</i>	<i>Activitate infracțională în activitatea profesională și politică în oraș.</i>
Tată: <i>Imobil</i> <i>Accedat</i>	<i>Activitate infracțională în activitatea profesională și politică în oraș.</i>
Mamă: <i>Agripa</i> <i>Cosmină</i>	<i>Activitate infracțională în activitatea profesională și politică în oraș.</i>
Sor(-)ii: <i>Mărima</i> <i>Cosmină</i>	<i>Activitate infracțională în activitatea profesională și politică în oraș.</i>
Copii: <i>3, Marius</i> <i>Teodor și Elena</i>	<i>Activitate infracțională în activitatea profesională și politică în oraș.</i>
Rude: <i>frate</i> <i>Mihail și prof.</i>	<i>Activitate infracțională în activitatea profesională și politică în oraș.</i>

Fotografiat de _____ Cliseul Nr. _____

Dactiloscopia de _____

Studii: *la clase primare*

Limba ce posedă: *Română și Maghiară*

Situația militară: *retrocedat*

Specialități: _____ ca infractor: _____

Formula dactiloscopică: _____

FOTOGRAFIA

ACNSAS, fond Penal, dosar 604, vol. 5, f. 17

6.11.95

PENITENCIARUL SIBIU

I. Parchetul Militar.
Formular Md. 11

Intrare Nr. *1696*

1950 Luna *III* Ziua *6*

Nr. *1849*

1950 Luna *Febr* Ziua *28*

Parchetul Tribunalului Militar
Sibiu

Biroul Urmăririi și Executării
către *Penitenciarul Sibiu*

Vă trimitem alăturat un mandat de arestare, rugându-vă să binevoiți a dispune executarea lui.

PROCUROR MILITAR ȘEF,
Magistrat *Uvakh*

Șef. Bir. Urm. și Execut.,
Bădaru

Cl. 13.206. — M. O., Impr. Naț.

ACNSAS, fond penal, dosar 604, vol. 5, f. 71

Petru Mărgineanu (împreună cu un grup de alți șase deținuți) a fost transferat „de la Penitenciarul Cluj Tribunal, de către Securitatea Populară Cluj”, la 5 aprilie 1950, în vederea unor „cercetări”, dată la care are loc și execuția lui. Locul unde a fost îngropat nu se cunoaște nici astăzi.

Capturarea lui Nicolae Sălagea: reconstituire realizată de Securitate

Șura din Dealu Capșei unde a stat ascuns Nicolae Salagea

ACNSAS, fond Penal, dosar nr. 16.461, vol. 1

**Elena Sălagea își anunță soțul de venirea
Securității și îl ascunde în șură cu paie și fân.**

Elena Sălagea la intrarea în șură

Elena Sălagea la intrarea în șură

Nicolae Sălagea, ascuns în fân

**Nicolae Sălagea îl împuşcă pe miliţian,
rănindu-l în obrazul drept.**

Armamentul lui Nicolae Sălagea

**Nicolae Sălagea îl împușcă mortal pe sergentul
Crișan Gavrilă.**

Nicolae Sălagea fuge din șură.

Nicolae Sălagea încercă să scape de Securitate.

Nicolae Sălagea este ucis de Securitate.